

RTU studiju kurss "Dzimumu psiholoģija un psihoterapeitiskie elementi sociālajā darbā"**0L000 Liepājas akadēmija****Vispārējā informācija**

Kods	LA1600
Nosaukums	Dzimumu psiholoģija un psihoterapeitiskie elementi sociālajā darbā
Studiju kursa statuss programmā	Obligātais/Ierobežotās izvēles
Atbildīgais mācītspēks	Irina Strazdiņa - Doktors, Docents
Mācītspēks	Rita Orska - Lektors
Apjoms daļās un kredītpunktos	1 daļa, 3.0 kredītpunkti
Studiju kursa īstenošanas valodas	LV
Anotācija	Studiju kurss sniedz zināšanas par dzimuma identitātes veidošanās psiholoģiskajiem un sociālajiem aspektiem, dzimumu lomām un to ietekmi uz indivīda attīstību, savstarpējām attiecībām un funkcionēšanu sabiedrībā. Studiju kursā tiek analizēta sociālo normu, socializācijas procesu un kultūras faktoru nozīme dzimumu lomu veidošanā, kā arī aplūkoti dzimumu stereotipi, aizspriedumi un diskriminācijas izpausmes dažādos sociālajos kontekstos. Studējošie apgūst zināšanas par vīriešu un sieviešu dzimumlomām, savstarpējo attiecību veidošanās un attīstības likumsakarībām, ģimenes attiecību dinamiku un ģimenes dzīves ciklu posmiem. Īpaša uzmanība tiek pievērsta sistēmaīcei ģimenes terapijā, analizējot indivīda, pāra un ģimenes mijiedarbību sociālajā vidē.
Mērķis un uzdevumi, izteikti kompetencēs un prasmēs	Studiju kursa mērķis ir pilnveidot priekšstatu un rosināt izpratnes veidošanos par dzimumu psiholoģijas daudzveidīgiem aspektiem, par pieaugušo dzīves likumsakarībām, par psihoterapiju un terapijas metožu izmantošanas iespējām darbā ar dažādiem klientiem, plānojot klientu rehabilitācijas procesu. Studiju kursa uzdevumi: - iepazīstināt studentus ar dažādām aktuālām nostādnēm dzimumu psiholoģijā; - sekmēt izpratnes pilnveidošanos par attīstības principiem, mehānismiem pieaugušo dzīvē; - attīstīt studentu izzināšanas intereses un pilnveidot profesionālo kompetenci par personas resursiem, dzīves prasmēm, par sociālajām normām un dzimumu atšķirībām, par ierobežojumiem tradicionāli vīriešu un sieviešu sociālo lomu īstenošanā, par dzimumu lomu stereotipiem ģimenē, sabiedrībā; - pilnveidot priekšstatu sistēmu par psihoemocionālo atbalstu ģimenēm; - sekmēt prasmi izvērtēt un izmantot savā profesionālajā darbā dažādas psihoterapijas virzienu metodiku elementus un praktiskās pieejas klientu problēmjautājumu risināšanā; - attīstīt prasmi novērtēt psihoterapijas elementu efektivitāti sociālajā darbā un sniegt atgriezenisko saiti, apkopot un analizēt rezultātus.
Patstāvīgais darbs, tā organizācija un uzdevumi	1. Patstāvīgais darbs: Dzimumu atšķirības un socializācija: Normatīvā spiediena, informatīvā spiediena nozīme. Pakļaušanās dzimumu normām. Dzimumidentitātes attīstības nosacījumi. Uzdevumi: Izpētīt masu medijus, preses izdevumus, lai identificētu normatīvā spiediena, informatīvā spiediena nozīmi, kā arī pakļaušanās dzimumu normām psiholoģisko mehānismu. Piramīdas diskusija par sievišķību un vīrišķību. 2. Patstāvīgais darbs: Dzimuma atšķirības cilvēka psihē dažādos vecuma periodos. Sociālo lomu daudzveidība ģimenē, profesionālajā darbībā, to realizēšanas iespējas. Uzdevumi: Identificēt dzimumu atšķirības dažādos vecuma periodos, noteikt sociālās lomas ģimenē, profesionālajā darbībā. 3. Patstāvīgais darbs: Motivācija un darba nozīme sieviešu un vīriešu dzīvē. Mīti, stereotipi, aizspriedumi. Sieviešu un vīriešu pašrealizācija. Vajadzības un vērtības dzimumu psiholoģijas kontekstā. Uzdevumi: Izpētīt pieaugušo motīvu veidus, daudzveidīgas vajadzību pieejas. Noteikt pieaugušo pašrealizācijas veidus, iespējas dažādos dzīves periodos saistībā ar vērtību sistēmu. 4. Patstāvīgais darbs: Uz ģimeni vērsta gadījuma vadīšanas modeļa izstrāde sociālajā darbā ar ģimenēm. Uzdevumi: Izstrādāt uz ģimeni vērsta gadījuma vadīšanas modeli sociālajā darbā ar ģimenēm. 5. Patstāvīgais darbs: Psihosociālās palīdzības raksturojums sociālā darbā. Uzdevumi: Analizēt sociālā darba virzienu, kura nolūks ir palīdzēt indivīdam un ģimenei risināt starppersonu un sociālās vides problēmas, sniedzot psiholoģisku un sociālu atbalstu. 6. Patstāvīgais darbs: Tipiskākie pretošanās un pārnese veidi psihoterapijā. Uzdevums: Izpētīt tipiskāko pretošanās un pārnese veidu esamību cilvēku savstarpējās attiecībās, aprakstīt atpazītos gadījumus individuālajā sociālajā darbā ar klientu. 7. Patstāvīgais darbs: Psihoterapijas iespējas sociālā darba kontekstā. Uzdevums: Izstrādāt rehabilitācijas plānu vienam klientam ar psihoterapijas metožu elementu izmantošanu.

Literatūra	Obligātā / Obligatory: 1. Bite, I., Mārtinsone K., Sudraba V. (2016) Konsultēšanas un psihoterapijas teorija un prakse. Rīga, Zvaigzne ABC 2. Brannon, L. (2024) Gender Psychological Perspectives New York Imprint Routledge 3. Ģimeņu stiprināšanas sociālās rehabilitācijas pakalpojumu koncepcija. - Publiskās-privātās partnerības sadarbības koncepts ģimeņu sociālās rehabilitācijas pakalpojuma sniegšanai.(2013)-Rīga. Pieejams - https://www.sif.gov.lv/nodevumi/nodevumi/5351/gs_pakalpojumu_koncepts_latvijas_sos_bernu_ciematu_asociacija-1.pdf 4. By Vicki S. Helgeson Copyright (2020) Psychology of Gender New York, Routledge 5. Mārtinsone K. red. (2021) Mākslu terapija. Rīga, Raka Papildu / Additional: 1. Batņa V.(2011) Pasaule smiltīs. Rīga: RaKa. 2. Corey G. (2009) The art of integrative counseling (2nd ed.) Belmont. 3. Handbook of Family Business and Family Business Consultation (2006) International Business Press, 4. Ilis (2025) Puika, kas spēlējās ar lellēm. Valsts kultūrkapitāla fonds 5. Laulības tiesiskie, psiholoģiskie, ētiskie un sadzīves aspekti. Metodiskais materiāls programmas satura modulim Laulības psiholoģiskie un ētiskie aspekti Laulāto un ģimenes attiecību veidošana.- 2016. -42 lpp. 6. Pieejams- https://www.tm.gov.lv/sites/tm/files/3_modulis1.pdf 7. Majore-Dūšele I., Mārtinsone K. (2016) „Konsultanta un psihoterapeita personība”. Konsultēšana un psihoterapijas teorija un prakse. Zvaigzne ABC 8. Mārtinsone K. (2010) Mākslu metodes un tehnikas profesionālajā darbībā. Rīga, Raka 9. Mārtinsone K., Krevica E. (2014) Mākslu terapija dažādām klientu / pacientu grupām. Rīgas Stradiņa universitāte 10. Metodiskais materiāls sociālajam darbam ģimenēm ar bērniem (2020) Rīga : Latvijas Republikas Labklājības ministrija. 11. Metodiskais materiāls sociālajam darbam ģimenēm ar bērniem. Pielikumi. (2020) Rīga : Latvijas Republikas Labklājības ministrija, 6 pielikumi (atsevišķā mapē). 12. Dzimumu līdztiesības principa integrēšana praksē. Rokasgrāmata (2003). – Rīga: UNDP Citi informācijas avoti / Other sources of information: 1. Par Programmu dzimumu līdztiesības īstenošanai 2005.-2006.gadam. Ministru kabineta rīkojums Nr.600 no 08.09.2004. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/93456-par-programmu-dzimumu-lidztiesibas-istenosanai-2005-2006gadam 2. Koncepcija dzimumu līdztiesības īstenošanai (2003) LR Labklājības ministrija. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/dzimumu_lidztiesiba
Nepieciešamās priekšzināšanas	Cilvēka anatomija un fizioloģija (vidusskolas līmenis), personības psiholoģijas pamati, sociālais darbs ar indivīdu un ģimeni.

Studiju kursa saturs

Saturs	Pilna un nepilna laika klātienē studijas		Nepilna laika neklātienē studijas	
	Kontakt stundas	Patstāv. darbs	Kontakt stundas	Patstāv. darbs
Dzimumu atšķirības un socializācija: Normatīvā spiediena, informatīvā spiediena nozīme. Pakļaušanās dzimumu normām. Dzimumu atšķirību pētījumi, empātija un ekspresivitāte, sociālo lomu teorija, emocionalitāte, agresija, konformisms, pakļautība ietekmei, altruisms (tai skaitā vardarbības konteksts).	6	8	2	10
Tradicionālās sieviešu un vīriešu lomas. Genders kā sociāla kategorija. Dzimumu lomu izmaiņas profesionālajā sfērā, ģimenē. Ģimenes dzīves cikls. Attiecību dinamika. Laulāto un ģimenes attiecību attīstība.	6	14	2	20
Sistēmpieja ģimenes terapijā. Ģimenes psihoterapijas metodes un paņēmieni.	4	16	2	18
Psihoterapijas pamati. Psihoterapijas veidošanās vēsture. Alternatīvās terapijas. Psihoterapijas iespējas sociālā darba kontekstā. Psihodinamiskais, uzvedības un humānais virziens psihoterapijā. Šo virzienu īpatnības. Ieskats individuālās terapijas mērķos, uzdevumos, pamatprincipos, metodēs. Līdzīgais ar sociālā darba konsultēšanu.	6	0	2	0
Tipiskākie pretošanās un pārnese veidi psihoterapijā. To atpazīšana individuālajā un grupu sociālajā darbā.	2	6	2	10
Kognitīvi biheiviorālās terapijas atsevišķu metožu pielietojums sociālajā darbā.	2	0	2	0
Eksistenciālās terapijas, uz klientu centrētās psihoterapijas, geštalterapijas, psihodramas metožu elementu izmantošana sociālajā darbā.	2	0	2	0
Mākslas terapijas paņēmieni izmantošana sociālajā darbā un rehabilitācijā.	4	8	2	10
Kopā:	32	52	16	68

Sasniedzamie studiju rezultāti un to vērtēšana

Sasniedzamie studiju rezultāti	Rezultātu vērtēšanas metodes
--------------------------------	------------------------------

Zināšanas: 1. Izprot normatīvo un informatīvo spiedienu dzimumidentitātes veidošanās procesā. 2. Izprot stereotipus, aizspriedumus un diskrimināciju ģimenē, profesionālajā darbībā. 3. Izprot pieaugušo darba motīvus, uzvedības izpausmes un attieksmes. 4. Izprot pieaugušo pašrealizācijas specifiku gender (dzimumu) kontekstā.	Vērtēšanas metodes: 1. Formatīvā vērtēšana - darbs semināros. Sniedzot studentiem savlaicīgu, efektīvu un pilnvērtīgu atgriezenisko saikni, reaģējot uz studentu vajadzībām. 2. Summatīvā vērtēšana (10 ballu skalā) - patstāvīgo darbu izpilde un studiju kursa noslēguma darba izpilde - Eksāmena darbs (noslēguma refleksija (prezentācija) līdz 10 min. par kompetenču apguvi). Vērtēšanas kritēriji: 1. kursa teorētisko zināšanu apguves līmenis; 2. praktisko uzdevumu izpildes kvalitāte; 3. spēja analizēt un interpretēt informāciju; 4. prasme pielietot teorētiskās zināšanas praksē; 5. argumentācijas kvalitāte un kritiskā domāšana; 6. patstāvīgā darba kvalitāte; 7. akadēmiskā godīguma principu ievērošana; 8. darba noformējuma kvalitāte un atbilstība prasībām; 9. aktivitāte un līdzdalība studiju procesā.
Prasmes: 1. Prot īstenot nediskriminējošu sociālā darba praksi, sekmējot sociāli atstumtu un riska situācijā esošu personu sociālo iekļaušanu. 2. Prot atbalstīt, uzlabot un veicināt klienta un viņa ģimenes locekļu sociālo funkcionēšanu. 3. Spēj sekmēt personas mijiedarbību ar sociālo vidi, pilnveidojot starppersonu atbalsta sistēmas. 4. Prot izrādīt cieņu pret cilvēku tradīcijām, kultūru, uzskatiem dzimumu psiholoģijas aspektā.	Vērtēšanas metodes: 1. Formatīvā vērtēšana - darbs semināros. Sniedzot studentiem savlaicīgu, efektīvu un pilnvērtīgu atgriezenisko saikni, reaģējot uz studentu vajadzībām. 2. Summatīvā vērtēšana (10 ballu skalā) - patstāvīgo darbu izpilde un studiju kursa noslēguma darba izpilde - Eksāmena darbs (noslēguma refleksija (prezentācija) līdz 10 min. par kompetenču apguvi). Vērtēšanas kritēriji: 1. kursa teorētisko zināšanu apguves līmenis; 2. praktisko uzdevumu izpildes kvalitāte; 3. spēja analizēt un interpretēt informāciju; 4. prasme pielietot teorētiskās zināšanas praksē; 5. argumentācijas kvalitāte un kritiskā domāšana; 6. patstāvīgā darba kvalitāte; 7. akadēmiskā godīguma principu ievērošana; 8. darba noformējuma kvalitāte un atbilstība prasībām; 9. aktivitāte un līdzdalība studiju procesā.
Kompetences: 1. Spēj veikt sociālo darbu ar gadījumu, izmantojot psihosociālo konsultēšanu. 2. Spēj izvērtēt un izmantot savā profesionālajā darbā dažādas psihoterapijas virzienu metodiku elementus un praktiskās pieejas klientu problēmjautājumu risināšanā. 3. Spēj novērtēt psihoterapijas elementu efektivitāti sociālajā darbā un sniegt atgriezenisko saiti, apkopot un analizēt rezultātus.	Vērtēšanas metodes: 1. Formatīvā vērtēšana - darbs semināros. Sniedzot studentiem savlaicīgu, efektīvu un pilnvērtīgu atgriezenisko saikni, reaģējot uz studentu vajadzībām. 2. Summatīvā vērtēšana (10 ballu skalā) - patstāvīgo darbu izpilde un studiju kursa noslēguma darba izpilde - Eksāmena darbs (noslēguma refleksija (prezentācija) līdz 10 min. par kompetenču apguvi). Vērtēšanas kritēriji: 1. kursa teorētisko zināšanu apguves līmenis; 2. praktisko uzdevumu izpildes kvalitāte; 3. spēja analizēt un interpretēt informāciju; 4. prasme pielietot teorētiskās zināšanas praksē; 5. argumentācijas kvalitāte un kritiskā domāšana; 6. patstāvīgā darba kvalitāte; 7. akadēmiskā godīguma principu ievērošana; 8. darba noformējuma kvalitāte un atbilstība prasībām; 9. aktivitāte un līdzdalība studiju procesā.

Studiju rezultātu vērtēšanas kritēriji

Kritērijs	% no kopējā vērtējuma
1. Starppārbaudījums - darbs semināros, formatīvā vērtēšana	25
2. Starppārbaudījums - patstāvīgo darbu summatīvais vērtējums	25
Eksāmena darbs: Noslēguma refleksija (prezentācija) līdz 10 min. par kompetenču apguvi	50
Kopā:	100

Studiju kursa plānojums

Daļa	KP	Stundas			Pārbaudījumi		
		Lekcijas	Prakt d.	Laborat	Ieskaite	Eksām.	Darbs

1.	3.0	16.0	16.0	0.0		*	
----	-----	------	------	-----	--	---	--